

Absztraktok

CHRAPPÁN MAGDOLNA

ÉLÉGEDETTSÉG ÉS MOBILITÁSI ESÉLYEK A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBN VÉGZETTEK KÖRÉBEN

A tanulmány a pedagóguspálya hazai munkaerő-piaci trendjeinek áttekintése és a nemzetközi adatok alapján abból az alapállításból indul ki, hogy a bérek és a fizetési karrier tekintetében jócskán elmaradunk az EU átlagától, miközben a munkaterhelés annál magasabb, ugyanakkor az egy pedagógusra jutó tanulólétszámot nézve a hazai helyzet kedvezőbb az EU-átlagnál. Ennek a vegyes alaphelyzetnek az ismeretében különösen érdekes annak vizsgálata, hogy a pedagógusok mennyire elégedettek a hazai lehetőségekkel, mennyire kívánnak pedagóguspályán maradni. A vizsgálat részben homogén mintára vonatkozó adatokat, részben pedig pedagógus szakmaterületenkénti (óvodapedagógus, tanító, tanár, szakoktató, gyógypedagógus), életkori és nemek szerinti adatokat tartalmaz. Ezek a szempontok lehetővé teszik, hogy olyan árnyalt képet kapjunk, amelyet a későbbiek során a témakörben érintett olvasók felhasználhatnak. A 2010-es DPR-es adatokhoz hasonlóan továbbra is jellemző, hogy a különböző pedagógusképzési szegmensek hallgatói között jellegzetes attitűdbeli különbségek is vannak, amellet, hogy az objektív paraméterek (fizetés, munkahely-találási esély, a szaktudás konvertálhatósága) is eltérnek. Az óvodapedagógusok összességében továbbra is elégedettebbnek tűnnek minden más csoport képviselőinél, amit csak részben magyaráz, hogy az ő szakképzettségük mutatkozik a legkevésbé potensnek a munkapiaci hasznosság szempontjából. Az óvodapedagógusok és a tanítók számára is a mobilitási potenciál fokozásának első lépése a felsőfokú tanulmányok folytatása a következő pedagógusképzési vagy rokon szakmaterületi (szociális, kommunikációs stb.) szinten, a másik lehetőségük pedig a teljes profilváltás. A 2011-es adatfelvétel szerint is a tanárok a legelégedetlenebbek a munkahelyi környezetükkel, a jövedelmekkel és a szakmai presztízzsel egyaránt, ráadásul a tanári és a mérnök-tanári diploma tűnik a piacon leginkább eladhatónak. Az elemzés felhívja a figyelmet a gyógypedagógusok csoportjának sajátos helyzetére, akik a legbizonytalanabb szervezeti status quóval és jövedelmi feltételekkel rendelkeznek, miközben egyre nagyobb a szakmai jelentőségük a közoktatásban.

GÁTI ANNAMÁRIA-RÓBERT PÉTER

MUNKAVÁLLALÁS A TANULÁS MELLETT: KÉNYSZERŰSÉG VAGY BEFEKTETÉS?

Tanulmányunk a diplomások felsőoktatási pályafutásának egy sajátos aspektusával foglalkozik: a tanulás melletti munkavállalással. Ennek két formáját különböztetjük el: a tanulmányokhoz kapcsolódó, illetve nem kapcsolódó munkavállalást.

lást. Az előbbi inkább munkatapasztalat szerzésére vonatkozó befektetésként, az utóbbit inkább a tanulás és a megélhetés költségeit fedező kényszerként értelmezzük. A kétféle munka közti különbségtétel a kérdezettek megítélésén múlt. Elemzésünk első részében ezt a kérdést használjuk függő változóként. Az elemzés második részében azt vizsgáljuk, hogy a tanulás melletti munkavállalás, illetve annak mely formája segít abban, hogy valaki a tanulmányaihoz jobban illeszkedő álláshoz jusson. Az illeszkedést ismét a kérdezettek véleménye alapján minősítjük. Az elemzésben figyelembe vesszük a diplomások családi hátterét, középiskolai tanulmányaik jellegét, a felsőfokú tanulmányok előtti munkavégzést, a tanulmányi területet, a képzés finanszírozási formáját és a lakóhelyet. Módszerünk többváltozós regressziós modellekre épül.

A csak első diplomájukra irányuló képzésben részt vevőket vizsgálva, a munkavégzésnél a származás szerepe mérsékelte, lényegesebb a felsőfokú tanulmányok előtti munka és a tanulmányi terület különbsége. Jelentős lakóhelyi eltérések is mutatkoznak. A tanulás mellett szerzett munkatapasztalat jelentősen növeli a tanulmányokhoz illeszkedő állás megtalálásának valószínűségét.

KISS LÁSZLÓ

„ALACSONY STÁTUSZÚ” SZAKOK AZ ALAPKÉPZÉSBEN

Az utóbbi években nagyrészt a diplomás pályakövetési kutatások, valamint a felsőoktatási jelentkezésekkel kapcsolatos tanulmányok révén egyre több információval rendelkezünk a felsőoktatásban tanuló hallgatók demográfiai jellemzőiről, szociális hátteréről, munkaerő-piaci elhelyezkedési esélyeiről. Munkánkban arra keressük a választ, mi jellemzi azokat a szakokat, amelyek nem tartoznak a legkeresettebb szakok közé, viszonylag magas bejutási aránnyal és kifejezetten a legalacsonyabb átlagpontoszámú felvettcsoporttal rendelkeznek. Megvizsgáljuk hallgatóik társadalmi hátterét, iskolai előmenetelük, tanulmányaik főbb körülményeit, majd megnézzük a szakok végzett hallgatóinak munkaerő-piaci integrációját. Hipotézisünk szerint a legalacsonyabb átlagpontoszámú szakok a közepes és az alacsonyabb társadalmi státuszú csoportok nem a legkiválóbb tanulmányi eredményekkel rendelkező gyermekei számára nyújtanak felsőfokú tanulmányi lehetőséget. A munkaerő-piaci integráció szempontjából viszont a „nem piacképes” szakok közé tartoznak: az ezeken a szakokon végzettek várakozásaink szerint kevésbé sikeresek a munkaerőpiacon, alacsonyabb státuszú pozíciókat tudnak megcélozni, az anyagiak terén is elmaradnak diplomás társaiktól. A társadalmi mobilitásban betöltött szerepüket jelentősnek, de korlátosnak tartjuk; a középső és alsóbb társadalmi rétegek leszámazottait irányítják diplomás pályákra, azonban nem a legmagasabb, talán nem is a „középső”, hanem elsősorban az alsó szintű diplomás pozíciókba.

KISS PASZKÁL

PÁLYAKEZDŐK MUNKÁVAL VALÓ ELÉGEDETTSÉGÉNEK MEGHATÁROZÓI

A szakmai életünkben a különböző „kemény” közgazdasági és szociológiai mutatók mellett egy olyan illékony, ám mégis a mindennapokat meghatározó tényezőnek is fontos szerepe van, mint a munkával való elégedettség. Ezt választottam a jelen tanulmányban a frissdiplomások munkapiaci helyzetének, sikerességének mutatójaként. A közgazdaságtani elemzésben is egyre inkább használt „tapasztalati hasznosság” kifejeződése lehet ez, egy speciális életterületen belül. Általában az étellel való elégedettség és speciálisan a munkával való elégedettség közgazdasági, szociológiai és pszichológiai kutatásait áttekintve igyekszem kibontani, hogy mik a munkával való elégedettség előzményei és következményei. Az előzmények közül a jövedelem és a képzés-munkakör illeszkedésének hatását emelem ki, és egymásra épülő regressziós modellekkel, más tényezők hátterén, a hatásukat mérem a munkával való elégedettségre. A pályakezdés sajátosságait igyekszem bemutatni, amelyet egyrészt a felsőoktatásból a munka világába történő átmenet jellemez, másrészt az első évek munkatapasztalatai tovább alakítanak. Jelen elemzést a pályakezdés dinamikáját magában hordozó pillanatfelvételnél szánom a rendelkezésre álló keresztmetszeti adatok alapján.

NYÜSTI SZILVIA–CEGLÉDI TÍMEA

VÁNDORLÓ DIPLOMÁSOK, DIPLOMÁÉRT VÁNDORLÓK – ELVÁNDORLÁSI MINTÁZATOK ÉS AZOK MAGYARÁZATA A FELSŐFOKÚ TANULMÁNYOK ÉS A VÉGZÉS UTÁNI LETELEPEDÉS SORÁN

A hazai felsőoktatási intézmények eloszlása, illetve a diplomás munkavállalók elhelyezkedési esélyei és bérkilátásai megyénként nagy területi egyenlenségeket tükröznek, ráadásul a kettő egymással sem áll mindig átfedésben. Mindez önmagában gerjeszti és természetessé teszi a diploma megszerzésére törekvő, illetve az azt már magáénak tudó egyének térbeli mozgását. Az ennek következtében fellépő tanulmányi vagy munkavállalási célú elvándorlás összességében több mint kétharmadát érinti a felsőoktatás egykori résztvevőinek, tehát a jelenség semmiképpen sem elhanyagolható. Elemzésünkben a Diplomás Pályakövető Rendszer 2011-es intézményi lekérdezéseinek országos összesített adatbázisát használjuk, amelyből kiszűrtük a lekérdezés idején is még tanulmányokat folytatókat. Az adatokból választ keresünk arra, hogy milyen elvándorlási mintázatok jellemzik a magyarországi felsőoktatási intézményekből kike-

rülök életpályáit, illetve miképpen festenek az egyes megyék saját hallgatóik és végzetteik megtartásának szempontjából, valamint mennyire képesek az egyéb megyék hallgatóit és abszolváltjait magukhoz vonzani. A tanulmányi és a végzés utáni elvándorlás okaira és mozgatóira vonatkozóan mind makro-, mind mikroszinten válaszokat keresünk. Az elvándorlások következményeire is kitérünk, ahol bemutatjuk, hogy milyen hatásokkal jár a képzésbe belépők, illetve a már képzett munkaerő térbeli mozgása az egyén életére, illetve az őt kibocsátó megyére vonatkozóan.

SÁGI MATILD

PÁLYAKEZDŐ DIPLOMÁSOK MUNKÁBA ÁLLÁSI STRATÉGIÁI

Az elmúlt időszakban fokozott figyelem irányult a felsőoktatásból a munka világába való átmenet megváltozott jellegére. Kutatások sora hívta fel a figyelmet arra, hogy a pályára állás nem egy olyan rövid átmeneti, vízváltató periódust jelent, amelynek során a diáklétet hirtelen felváltja a teljes állású alkalmazotti státusz. Jelentősen elnyúlik, és egyre komplexebbé válik a munka világába való integrálódás folyamata. Ennek során különböző pályára állási stratégiákat alkalmaznak a fiatalok. Ritka a képzettségnek megfelelő, stabil és biztonságos, magas jövedelmet biztosító gyors munkába állás – amelyek hagyományosan a pályára állás sikerességének fő ismérvei voltak. A gyors, de kompromisszumokkal terhelt munkába állás helyett sokan inkább a „kivárás” stratégiáját választják. Az átmeneti időszakra jellemző a tanulói és a dolgozói státusz váltakozása, illetve ezek átfedése is, és ebben az időszakban a „helyezkedés” által indukált foglalkozási mobilitás is fokozottan jelenik meg. Tanulmányunkban a magyarországi pályakezdő diplomások tipikus pályára állási stratégiáit mutatjuk be. Elemezzük, hogy a különböző stratégiák választását milyen tényezők befolyásolják, valamint, hogy az egyes pályára állási módok mennyire tekinthetők sikeresnek a pályakezdő diplomások megítélése, illetve az objektív megtérülési mutatók alapján.

SZEMERSZKI MARIANNA

TANULÁSI UTAK ÉS KÉPZÉSI TERVEK A FELSŐOKTATÁSBAN

A tanulmány a végzettek felsőoktatási képzési életútjainak jellegzetességeit mutatja be, kitérve a végzés közben, illetve azt követően folytatott külföldi tanulmányokra, valamint a további felsőfokú képzési tervekre is. A tanulmányi utak szempontjából a nappali és a részidős képzési formákban végzettek eltérő sajátos-

ságokkal jellemezhető: jóllehet mindkét csoport körében magas azoknak az aránya, akik az évek során több felsőfokú végzettséget is szereznek, a részidős képzésben végzetek azt a legtöbb esetben már a kérdés alapjául szolgáló végzettség megszerzése előtt is birtokolták, míg a nappali képzésben végzetek gyakrabban kezdenek újabb felsőfokú tanulmányokat, köztük mesterképzést. A végzetek egytizede vett részt tanulmányai alatt külföldi részképzésben, és a tanulmányilag mobil hallgatók körében felülreprezentáltak a magasabb státuszú családokból érkezők. A tanulmányi mobilitásnak számos pozitív hozadéka van a karrierút szempontjából, részben a további tanulmányi aktivitást, részben a kedvezőbb munkaerő-piaci helyzetet tekintve.

VÁRHALMI ZOLTÁN–CZIBIK ÁGNES–DÖRGŐ BENEDEK

MŰSZAKI-INFORMATIKAI ÉS GAZDASÁGI VÉGZETTSÉGŰ PÁLYAKEZDŐK TÉRBELI MOBILITÁSA ÉS ELHELYEZKEDÉSE A VERSENYSZFÉRÁBAN

A felsőoktatásban való részvétel és a diploma megszerzése után kiszélesedő munkaerő-piaci lehetőségek térbeli mobilitást eredményezhetnek. A tanulmány két elemzést tartalmaz. Az elsőben bemutatjuk a felsőoktatási intézményekhez köthető térbeli mobilitást, elkülönítjük annak típusait, regressziós modellek segítségével megrajzoljuk azok szociodemográfiai és tanulmányi profiljait. A második elemzésben bemutatjuk a diplomás pályakezdők foglalkoztatásának jellemzőit, illetve – szintén regressziós modellel – arra keressük a választ, hogy a bérezés és karrier tekintetében legkedvezőbb vállalati körökbe milyen tényezők segítik a bekerülést. A sikerre vezető tényezők azonosításán túl itt is központi a térbeli mobilitás: arra keressük a választ, hogy a nem helyi származást megnyílni lehet kompenzálni a tanulmányok alatt megszerzett tudással, tapasztalatokkal.

VARGA JÚLIA

A PÁLYAKEZDŐ DIPLOMÁSOK MUNKAERŐ-PIACI SIKERESSÉGE 2011-BEN

A fejezet bemutatja, hogyan alakult a pályakezdő diplomások munkaerő-piaci helyzete 2011-ben Magyarországon. Az elemzés középpontjában két kérdés áll. Egyrészt, hogy milyen különbségek figyelhetők meg képzési területek szerint a fiatal diplomások munkaerő-piaci sikerességében életpályájuk elején, másrészt, hogy milyen különbségek mutatkoznak a 2008-ban és a 2010-ben végzetek munkaerő-piaci sikerességében. A fejezet négy munkaerő-piaci sikermutató

alakulását vizsgálja: (1) a munkaerő-piaci státusz, (2) az első állás megtalálásáig eltelt idő, (3) a keresetek és (4) a foglalkozás és végzettség kapcsolatát. Az egyszerű leíró elemzés mellett többváltozós módszerekkel is elemzi a pályakezdő diplomások munkaerő-piaci sikerességét, egyrészt egyszerű, OLS regressziós módszerrel amely az átlagos hatást vizsgálja, másrészt úgynevezett lineáris kvantilis regressziós becsléssel, amely az eloszlás különböző pontjaihoz tartozó hatásokat vizsgálja. Ez a módszer tehát lehetőséget ad arra, hogy a különböző jellemzők munkaerő-piaci sikerességre való eltérő hatását kimutathassuk az eloszlás különböző részein.

VEROSZTA ZSUZSANNA

Á MESTERKÉPZÉSIG JUTTATÓ ERŐK – Á FELSŐOKTATÁSI BACHELOR/MASTER ÁTMENET SZELEKCIÓS TÉNYEZŐINEK FELTÁRÁSA

A lineáris képzési rendszer bevezetésével a felsőoktatás struktúrája a mesterképzések révén egy újabb szinttel bővült. E bővülést egy újabb szelekciós lépcsőnek tekintve a tanulmány a 2011-es magyarországi Diplomás Pályakövető Rendszer frissdiplomás bachelor-végzettekre vonatkozó adatain vizsgálja a mesterképzések felé irányuló továbblépést meghatározó háttértényezőket. Az elemzés során a felsőoktatási expanzió hatásait vizsgáló nemzetközi kutatásokra reflektálva az átlépési esélyek társadalmi-demográfiai meghatározottsága mellett az esélyek alakulásában az intézményi differenciálódás és a tanulmányi teljesítmény hatásának azonosítására is törekszünk. A megvalósult bachelor/master tanulmányi továbblépés elemzését a tervek és tényleges cselekvések természete közti különbségek feltárásával egészítjük ki – ennek során a BA-/BSc-hallgatók mesterképzési terveire ható tényezőket elemezzük az átlépés vizsgálatánál alkalmazott háttérstruktúra mentén.